

ENTREVISTA A ROSA CASAS I PERE, filla de Montblanc. Vuitanta anys.

per Janet Domingo

D'on eren els seus pares?

De Montblanc.

Quants germans tenia?

En tenia set, però només som quatre, perquè els altres es van morir.

Què els va passar, als altres?

A una, li va sortir un mal a l'orella quan tenia quatre mesos, que era com un pus, i se li va escampar pel cervell i es va morir petiteta. L'altra, la meva mare anava a rentar al riu i, quan va tornar, la va trobar ofegada. Va posar el capet entremig dels dos barrots que hi havia al llit i es va ofegar. I l'altre no sé de què es va morir.

Quan i amb qui es va casar?

Em vaig casar amb en Josep Carreras Pedrol, el vint-i-vuit d'abril de mil nou-cents trenta-dos.

Què li ha agradat fer?

De carnissera.

Expliqui'm una mica la seva vida.

A casa dels meus avis, hi vaig ser fins als nou anys perquè la meva mare en tenia de petits. Als nou anys, vaig anar a casa meva amb els meus germans.

Vaig anar a l'escola, com era obligació; quan es va acabar l'escola, als dotze o tretze anys, vaig anar a la fàbrica, però no em recordo quants anys hi vaig anar. Mentre era a la fàbrica, la meva mare als matins del diumenge em feia anar a comprar i llavors jo, com que es veu que ja m'agradava l'ofici de carnissera, sempre em posava cap allà amb la carnissera i un dia aquella senyora em va dir: "Nena, que t'agradaria ser carnissera?". Jo li vaig dir que sí i aquella senyora va dir que endavant. Va passar el temps i em va dir: "mira, he parlat amb el meu cunyat -que l'amo de la fàbrica era el cunyat de la carnissera- i ho podríem arreglar així, als matins a la carnisseria i a les tardes a la fàbrica". Jo no

perdria el jornal.

Passat molt de temps, la senyora em va dir que havia d'anar de viatge i em va preguntar si em veuria amb cor de guardar la taula el diumenge. Jo li vaig dir: "Ai senyora Rosa això és molt gros per a mi". Però ho vàrem provar. Al matí vaig anar cap a la carnisseria, paro la taula i a esperar que vingui la gent. L'endemà vaig recollir tots els diners que vaig fer i els vaig portar a la mestressa, que va quedar parada.

Després d'una llarga temporada, em va dir que no tenia ganes de parar la taula perquè ja era massa gran i em va preguntar si em veuria amb coratge de portar la taula jo. I ho vàrem fer així; va parlar amb l'amo d'on comprava els bens i m'hi vaig posar jo. Això va durar un temps fins que va venir que els companys de la carnisseria van voler fer una baixa de carn, i com que jo no tenia diners per aguantar aquella baixa, vaig haver de plegar.

Amb tot això em vaig casar. Al cap de catorze mesos, va néixer una filla. Amb tot això, va venir la guerra. Un dia se'm presenta el senyor Joan i em va dir que m'arreglaria la botiga; que llavors les carnisseres ja anaven cadascuna per ella. I aquí on hi ha el museu em va fer la botiga.

Aquesta botiga era seva o estava llogada?

No, era d'aquest senyor. Jo era la carnissera, tenia un jornal allí.

Era una dependenta?

Sí. Va seguir tot així fins al cap de quatre anys que vaig tenir una altra filla i aleshores vaig haver de plegar perquè no tenia substitut.

Van passar molts anys fins que se'm va presentar un carnisser i em va dir que li hauria de fer un favor i anar cada dia a vendre a la carnisseria. Em vaig posar en aquella casa, que no cal anomenar-la...

Per què no?

Perquè hi vaig ser tretze anys, no em van assegurar, no tenia cap dret a res...

Al cap de tretze anys, em ve el meu home i em diu que havia vingut un decret a la fàbrica que cobrarem els punts de les dones que són a casa, però si treballen no.

Què vol dir els punts?

Una paga que havia sortit per a les dones. I el meu marit em va dir que s'estimaria més que em quedés a casa i que cobréssim això. Els ho vaig dir on treballava i aquella gent es van disgustar perquè em pagaven quatre "xavos" i els feia la feina d'una carnissera.

Als quaranta anys vaig tenir un altre fill. I a partir d'aquí ja no vaig treballar més, només algun dia, si hi havia una carnissera malalta.

Ha treballat en diverses empreses?

Només en aquesta (a ca la Fasio) de carnissera durant tretze anys i a la fàbrica de goma.

Com va viure la Guerra Civil?

Doncs, mira, vàrem agafar tota la canalla i ens en vam anar a un mas, a dalt a la muntanya. A dalt d'aquella muntanya, hi havia un pastor que tenia un ramat de cabres i ens anàvem alimentant d'aquella llet. Hi va haver un dia que es van presentar, no sé si eren els de dretes o bé els d'esquerres, i ens van pendre el ramat de cabres; aquell va ser el dia que van fer caure el pont d'aquí a Montblanc. Ens va agafar molta por perquè vam sentir un "estruendo"..

Com és que el van fer caure?

En van fer caure moltes de coses... Aleshores vam decidir agafar tota la canalla i els pares, que jo era amb els pares, cap a casa una altra vegada i a casa ho anàvem passant tan magre com vulguis perquè no hi havia menjar.

On estava quan va esclatar la guerra, el divuit de juliol?

A casa.

Què recorda d'aquell dia i dels dies següents?

Esverats i esgarriats, vam començar a empaquetar roba i a anar rumiant on podíem anar a refugiar-nos i vàrem anar a aquest mas.

Com se'n va assabentar que començava la guerra?

Pel carrer, tothom era al carrer.

Què va succeir al poble?

Hi va haver saquejos, però morts i incendis no. Jo, com que tenia l'home, li vam haver d'arreglar un macuto de fato per marxar cap a la guerra perquè el van demanar. I jo em vaig quedar amb els meus pares i la canalleta en aquest mas que dic.

Un dia va venir el meu marit al mas i ens va dir que no confiéssim que es quedés allí perquè, en un moment o altre, el podien venir a buscar. Llavors el vam amagar una mica... I tal dit tal fet, van passar una colla de soldats moros i, a la canalla, els van donar galctes... va passar aquesta columna i al meu marit no li van dir res. Allí, en aquell mas on estàvem, n'hi havia tres d'amagats, de soldats, un de cal Batet, un de cal Massalles i el meu marit, però un de l'altre no ho sabíem. No ho vam saber fins al final.

En aquell mas, que hi havia molta gent?

Sí. Hi havia el Batet, el Massalles, el Foraster, nosaltres... Érem sis o set famílies.

Què era molt gran aquest mas?

Nosaltres dormíem a la "quadra" dels bens, tota la nostra família. I les altres famílies es repartien per dins el mas. Allò va ser molt dur, molt dur. Quan sentíem petar les bombes, a les meves filles, els posàvem un bastonet a la boca.

Què passava al poble?

No ho sé. A l'església, hi anaven a portar menjar i allí ho repartien pel poble. Quan va venir la guerra i com que estàvem allí al museu, teníem una porteta que donava a l'església i allí amb una cortina perquè no ens veiessin, guaitàvem els malfets que feien. Els rojos van entrar a l'església i vam veure com tiraven els Sants de l'església cap a baix.

Què va passar amb els capellans?

Van marxar. No hi havia ni capellans ni monjos.

Quina mena de saquejos hi va haver?

Ui, sí que n'hi va haver. El meu pare, em recordo que va agafar la màquina de cosir i la va amagar a la pujada d'aquest mas, en un munt de roques que hi havia allí.

I van pendre moltes coses de les cases...

Però era la mateixa gent de poble o no?

No, eren d'aquests que van passar.

Van evacuar el poble?

Hi va haver gent que va marxar de les cases i van anar a un altre lloc, però van ser els més rics. Uns es van posar aquí on ara hi ha la ferreteria Alfonso, que és una casa gran. I bé uns quants així...

Què menjava?

El que podíem. Pa de moresc..., bé, el que podíem.

Com el feien, el pa?

El pa de moresc?. Ui! No teníem ni farina, ni res. I quan donaven raccionament a l'església, anàvem a fer cua i ens donaven un quilo de moresc, un quilo de farina de pa, una ampolla d'oli...

On el feien, el pa?

A casa. Molta gent es feia un forneta a la vora i allí coien el pa. I si no, a la paella, truites de pa de moresc.

Que treballaven la terra?

Sí, els avis treballaven la terra. El temps que vam estar al mas, si hi havia patates, cultivàvem patates, si hi havia mongetes, mongetes...

Amb qui estava?

Amb els meus pares, amb la meva família.

Quan va tornar al poble?

Al cap de tres setmanes o així.

Com estava la seva casa quan va tornar al poble?

Tota regirada.

Que li van prendre moltes coses?

No. Però van fer porqueries; l'un es va cagar aquí, l'altre es va..., porqueries tot.

Com va ser la post-guerra?

Llavors va venir més gana. No hi havia "cèntims", i no hi havia menjar i l'havies de comprar d'estraperlo, que deien.

Què era comprar d'estraperlo?

Si tu tenies quatre patates i jo les necessitava te les havia de comprar d'estraperlo. Si en valien quatre, en feies pagar vuit.

Què feien durant la post-guerra? Treballaven...?

Els homes, tots els que podien treballar, treballaven, a la terra i a la fàbrica...

Sap per què va venir la Guerra Civil?

Ai! Jo no tinc tant de cap.

Quins fets històrics importants, a part de la Guerra Civil, vàreu viure o recordeu de sentir-ne parlar?

Bé jo cantava a l'orfeó de Montblanc i vaig anar a cantar al Palau de la Música Catalana i anàvem allotjats per les cases a Barcelona. Va ser una cosa molt maca per a nosaltres.

Què penseu del règim de Franco? Vau notar que hi havia una dictadura?

Això ja és un altre tema.

Però vostè deu tenir la seva opinió, no?

En aquell temps, no hi havia ni opinions ni "cuentos", la gent només volia que ens donessin menjar per pujar la canalla.

Vau notar que hi havia una dictadura?

Això sí, dona, és clar. Ho vam notar amb el menjar, que no en teníem, ens el donaven racionat. De moment, hi havia una mica de respecte, després ja no. Tothom anava molt recte; no hi havia baralles pel carrer...

Com valoreu avui el clima que es viu a Catalunya i a Espanya?

El jovent potser viu més bé ara, perquè fa el que vol... Potser és una mica exagerada i tot, vist al que vam passar nosaltres.

Creu que els seus temps eren millors que els d'ara?

Fèiem festa de tot. Més amb pa i ceba que no pas ara amb pa i costelles. "Allevorens" tot era alegria i reies i no pensaves on se n'anava ningú i això... Però ara tot són maldats.

Creieu que hi pot haver una altra Guerra Civil?

Ai! No en parlem, no en vull sentir-ne parlar.

Es recorda d'algunes cançons que cantaven?

Sí. Vaig anar molt de temps a cantar a l'orfeó.

Què hi havia molts grups culturals?

No.

Què hi havia?

Mira, en deien els Catalanistes, allà baix a l'Acció Catòlica; allí feien ball, teatre, i allí era una sala d'esbarjo, com a familiar. Després, n'hi havia una altra aquí en aquest fuster, a cal Moix, allí en deien l'Estessana, però aquella ja era dels rics, diguessim.

Què feien a l'Orfeó?

Cantàvem, anàvem pels pobles..., vam anar a un concurs de sardanes, hi vam anar dues rodones, els Jovincells de la Conca, que érem nosaltres i els grans que no em recordo de quin nom tenien. Aquí vam guanyar el segon premi, els Jovincells, i ens van regalar unes arracades, contents... Quan vam arribar aquí, a Montblanc, vam ballar la sardana amb la qual vam guanyar.

Doncs així, a l'Orfeó, cantaven i ballaven?

Sí, i també fèiem teatre.

Aquestes cançons encara es conserven?

Hi ha algú que les té arxivades. Qui en té moltes és la Montserrat Farriol.

Quins remeis casolans utilitzaven en cas de malaltia?

Aigua del Carme per si el menjar no se't posava bé, per a l'estòmac. Per curar de l'espatllat tintura de iode. I gotets de Maria Lluïsa.

Que és l'espatllat?

T'asseies en una cadira i un altre al davant teu t'estirava els dos dits grossos de la mà i si un pujava més que l'altre, estaves espatllada, tenies alguna cosa de la persona que no t'anava bé i hi anaves durant dos dies o tres fins que els dos dits estiguessin iguals. També es curava l'airada (constipat). Posaven un got d'aigua, et pregunten quin nom tens, tiren una gota d'oli o dues, si la gota s'escampava, tenies l'airada i si no, no la tenies. I ho curaven amb un Pare Nostre.

Quins són els sants de la seva devoció?

La Mare de déu de la Serra i Sant Josep. Sant Josep perquè em doni una bona mort i la Mare de Déu de la Serra perquè em doni fortalesa i memòria.

Per què ha escollit aquests dos sants?

St. Josep perquè la meua mare cada nit quan aàvem a dormir ens deia que reséssim un Pare Nostre a St. Josep perquè ens donés una bona mort i de llavors fins ara, encara ho faig.

I la Mare de déu de la Serra perquè és la patrona de Montblanc. També reso un Pare nostre a la Sagrada Família, un a Sta. Teresa des del dia que em van operar, un a Sta. Rosa

i un a les animetes del purgatori. D'ençà que s'ha mort el meu marit, un Pare Nostre a les animetes del purgatori. Tres Aves Maries a la Verge Santíssima, un Credo al Sagrat Cor de Jesús, una Salve a la Mare de Déu de la Serra i una a la de Lourdes.

En què consistia el seu ofici?

Era carnissera. Tallava carn i era al taulell.

Amb quina carn treballàveu?

Amb carn de vedella.

D'on treien els animals que venien?

Ens els portaven els pastors.

On venia els productes?

En una botiga.

Quins eren els seus clients?

Cada dia en teníem de nous. Venien de tots els pobles.

Quin era el seu horari?

De les vuit del matí a la una del migdia.

Quan cobrava?

Vint pessetes a la setmana, unes 1.040 ptes. a l'any.

Com era la relació amb els seus amos?

Molt bona.

Quines eines utilitzava?

Un ganivet i un tallant, no es necessitava res més.

Que estava sindicada...?

No. D'aquí ve que no cobro, veus quina feina em van fer. Tretze anys de ser en una casa i després no sé quants en una altra, doncs mira...

No la van assegurar?

No.

En què va afectar la Guerra Civil en la seva vida professional?

Només vaig deixar de treballar.

Durant la Guerra, li van ocupar la carnisseria?

No.

Es va afiliar a algun sindicat o partit polític?

No.

Doncs, si tornés a néixer a la seva època faria el mateix o no?

Sí.

I si tornés a néixer ara, però?

Potser també. Perquè és molt diferent la vida de carnisser, ara tothom ho pot ser carnissera amb aquestes màquines i llavors no. "Allevorens", cop de tallant i escolta'm, dues o tres vegades em vaig fer uns talls esgarriposos.